

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio tertia. Vtrum modus diligendi Deum possit in via impleri.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

ad actum vitiosum, sic se habet bonitas ad actum virtuosum, sed malitia consistit in actu vitioso propter defectum debita & determinata circumstantiae, ergo similiter bonitas consistit in omni actu virtuosum propter praesentiam vel informationem actus secundum debitas circumstantias. Si autem accipiatur modus secundum proportionem medii ad superfluum & diminutum, sic dilectio dei non habet modum. Quod patet dupliciter. Primum sic, ubi cum inuenitur talis modus ibi possibile est vitari actu per excessum: sed dilectio Dei non potest vitari per excessum per se loquendo, non enim potest Deus nimis amari, ergo dilectio Dei non habet talem modum. Secundo quia actus charitatis sequitur actum fidei, sed in actu fidei quo credimus in deum non est inuenire modum secundum proportionem medii ad superfluum & diminutum, nullus enim potest nimis credere in Deum, vel nimis inniti diuinam veritatem, ergo similiter in actu diligendi Deum non est inuenire talem modum.

5 Ad primum arguitur, patet responsio, quia procedit de modo qui est secundum limitationem essentiae qui modus est in dilectione Dei, & etiam modus secundum determinationem circumstantiae quae est diligere deum ex toto corde &c. quamuis non sit ibi modus tertio modo dictus.

6 Ad secundum dicendum quod simile modificationem habet actus charitatis sicut actus fidei, quia uterque habet duas primas modificationes & neuter tertia saltem respectu principalis obiecti quod est Deus quamuis fides respectu obiectorum secundario cum possit habere superfluum & diminutum & medium, potest enim aliquis plus credere quam oportet, & minus quam oportet, & secundum quod oportet, & sic est in actu charitatis non quidem respectu Dei, sed respectu aliorum potest enim aliquis diligere propter Deum minus quam oportet ut si diligit propter Deum tantum amicos, & magis quam oportet ut si malos in malitiis suis, sic enim diligendi sunt homines ut non diligantur eorum errores secundum Aug. & quantum oportet ut cum diligitur Deus & omne bonum propter ipsum ut ad Deum ordinatur.

QUESTIO TERTIA.

Vtrum modus diligendi Deum possit in via impleri.

Tho. 22. q. 27. ad 4. c. 5.

Tertio quaeritur, vtrum modus diligendi deum possit in via impleri. Et arguitur quod non, quia modus diligendi deum est ut totaliter diligatur secundum illud, Diliges Dominum Deum tuum ex toto corde tuo &c. Sed non potest in via totaliter diligi, igitur &c. Minor probatur, quia dilectio presupponit cognitionem, sed non potest in via totaliter cognosci, ergo nec totaliter diligi.

2 Item ille non potest totaliter Deum diligere qui non potest totaliter omne peccatum vitare, sed nullus in via potest totaliter omne peccatum vitare secundum illud. 1. Io. 1. Si dixerimus, quia peccatum non habemus, nos ipsos seducimus, ergo nullus in via potest totaliter Deum diligere, sed ille est modus diligendi Deum, ergo &c.

3 IN CONTRARIUM arguitur, quia actus charitatis est magis necessarius in via quam actus aliarum virtutum, secundum illud. 1. Cor. 13. Si charitatem non habuerit nihil mihi prodest, sed actus aliarum virtutum possunt in via impleri, ergo & actus charitatis quo iubemur diligere Deum.

4 Item omnis lex ligat, sed nullus potest ligari ad illud quod est sibi impossibile, ergo nullum praecipitum legis potest esse de impossibili, praecipitur autem nobis modus diligendi Deum, igitur &c.

5 RESPONSIO. Circa questionem istam videntur duo. Primum est quis sit ille modus quo iubemur diligere deum & qualiter est intelligendus. Secundum erit an possit in via totaliter adimpleri.

6 Quantum ad primum est intelligendum quod in modo quo iubemur Deum diligere, quatuor includuntur secundum quod patet ex variis locis scripturae, scilicet quod diligamus Deum ex toto corde, & ex tota anima, & ex tota mente, & ex tota virtute quae est id est fortitudini, vnde in alio loco dicitur & ex fortitudine tua, & alibi ex omnibus viribus tuis quod est idem, & haec quatuor insinuatur Mar. 10. & Luc. 10. quamuis in aliis locis scripturae aliqua horum

omittatur, hoc enim est quia illud omissum ex aliis intelligitur. Ratio autem horum quatuor hinc accipienda est ad praesens, quia dilectio de qua agimus actus est voluntatis, quae hic significatur per cor. Nam sicut cor ut dicitur membrum materiale est principium omnium corporalium motuum, ita voluntas quantum ad intentionem finis ultimi qui est obiectum charitatis est principium omnium actuum quarumcumque potentialium quae mouentur a voluntate. Haec autem sunt tres. scilicet intellectus quae significatur per mentem, vis appetitiua interior quae significatur per animam, vnde secundum eam dicitur agere vitam animalem, & vis executiua exterior quae significatur per fortitudinem seu virtutem, seu vires. Praecipitur ergo nobis ut tota nostra intentio feratur in Deum quod est ex toto corde diligere, & quod intellectus noster totaliter subdatur Deo quod est ex tota mente, & appetitus inferior reguletur secundum deum quod est ex tota anima, & quod actus noster exterior ordinetur ad Deum quod est ex tota fortitudine, id est, virtute vel viribus deum diligere. Alii autem expositiones ponuntur ab aliquibus doctoribus, sed ista videtur magis propria. Et sic patet primum.

7 Quantum ad secundum aduertendum est quod sicut dicitur. 3. Phys. totum & perfectum idem sunt, & ideo totaliter diligere & perfecte diligere, sicut ergo duplex est perfectio, ita duplex totalitas, dicitur enim perfectum aliquid vno modo, quia nihil deest ei eorum quae natum est habere, alio modo dicitur perfectum cui nihil deest eorum quae debet habere secundum statum. Prima ergo perfectio naturae humanae solum est in gloria quando natura habebit omnem perfectionem quam nata est habere, sed secunda perfectio fuit in statu innocentiae quando natura habuit quicquid habere debuit secundum statum illum, & forte plus, quia habuit iustitiam originalem gratuito naturae superadditam. Ab utraque autem perfectione deficit perfectio quam potest secundum cursum communem habere natura humana in statu naturae corruptae, quia non potest totaliter vitare quin incidat in aliquem defectum rationis saltem in aliquo peccatum veniale.

8 Secundum hoc ergo in dilectione dei potest attendi duplex perfectio & totalitas. Vna quando nihil deest de his quae homo potest expendere in amorem Dei quin totum semper & in actu in dilectione dei ponat, & haec perfectio seu totalitas non ponitur nobis sub praecipito pro statu viae, quia nobis non est possibilis, status enim viae non copatur continuationem in actu, sed implebitur in patria quando semper beati videbunt deum, & diliget ipsum, & omnia in eius dilectionem referent ut in fine. Alia est totalitas vel perfectio secundum quam homo nihil subtrahit de his quae debet ponere in dilectione dei, & haec perfectio seu totalitas non excludit interruptionem actus, nec amorem cuiuscumque alterius a deo etiam si actu in deum non ordinatur dum non tamen sit contrarium vel repugnans charitati sicut est peccatum veniale, & haec totalitas praecipitur nobis ut nunc implenda, & constat quod impleri potest, quia homo diligit deum totaliter ex toto corde &c. quicquid vitat omne peccatum mortale quod solum est charitati contrarium, sed quilibet homo hoc potest pro statu viae facere, ergo &c.

9 Ad primum arguitur, dicendum quod Deus potest in via amari totaliter, nisi quod distinguendum est de totalitate dilectionis, hoc enim potest sumi vel ex parte rei dilectae & sic totaliter diligitur res illa cuius nihil est quod non diligitur, & sic est nihil sit in deo quod non possit ab homine diligi, Deus potest hoc modo totaliter amari & in via, & in patria, sed perfectius in patria sicut & perfectius cognoscitur, & sicut dictum est de amore sic intelligendum est de cognitione. Alio modo potest sumi hic totalitas ex parte diligētis & sic potest Deus totaliter diligi & diligitur ab his qui sunt in patria qui nihil de potestate sua subtrahunt quin totum ponant in dilectione dei semper & secundum actum in via vero non sic potest diligi, sed solum secundum habitum modo quo est expositum quod solum cadit pronunc sub praecipito. Alio modo potest sumi talis totalitas ex relatione dilectiois ad diligibile, & sic totaliter diligitur illud cuius bonitati aequatur quantitas dilectionis, & sic Deus non potest diligi ab alio quam a seipso.

10 Ad secundum dicendum quod illud argumentum bene probat quod deus non potest in via diligi totaliter vel perfecte

Magistri Durandi de Sancto Porciano

esse prout totalitas vel perfectio excludit oem defectum sed illud vt dictum est no cadit sub precepto, potest tamen totaliter diligi roralitate excludente omne repugnans & contrarium, & hoc sufficit ad impletionem precepti.

Sententia huius distinctionis. XXVIII. in Generali & Speciali.

HIC potest queri. Superius Magister determinauit de Charitate secundum se. Hic determinat de numero diligendorum. Et diuiditur in tres. Quia primo ostendit ad quos se extendit preceptum charitatis quoad homines. Secundum quoad angelos tibi, oritur autem hic de angelis quaestio. Tertio ex dictis elicit quandam distinctionem ibi, hic notandum est. Prima in duas. Primo determinat veritate. Secundo respondet cuida dubitationi ibi hic videtur Aug. Hae est sententia in generali.

1 IN Speciali sic procedit, & querit vtrum alio modo dato dilectionis proximi precipiamur diligere nos totos & totum proximum quantum ad animam & corpus, & dicit q sic, nam secundum Aug. de doctrina Christiana quatuor ex charitate sunt diligenda vnu est supra nos scilicet Deus, aliud quod nos sumus. Tertium est q est iuxta nos, scilicet proximus. Quartum est quod est infra nos scilicet corpus proprium. De nobis & corpore nostro no oportuit dare mandatu, quia ad hoc naturaliter inclinamur. Tunc super hoc mouet dubitatione, quia secundum praedicta no tenemur ex precepto diligere nos & corpus nostrum si nullum est preceptu de hoc datum quod bene contradiceret primo dicto scilicet q sunt quatuor ex charitate diligenda. Respondet q nos ipsos & corpus nostra tenemur ex precepto diligere, sed no oportuit de hoc speciale preceptum dari, quia sufficienter intelligitur in precepto de dilectione proximi, cum dicitur diliges proximu tuum si cut te ipsum, & hoc declarat in litera. Postea querit vtru mandatum de dilectione proximi se extendat ad angelos, & respondet quod sic, quod probat per parabolam de sauciatu Luc. 10. vbi dicitur quis tibi videtur esse proximus illi qui incidit in latrones. Et subditur qui fecit misericordiam in illum. Cum enim angeli nobis exhibeant multa beneficia, patet quod ipsi sub nomine proximi includuntur. Et etiam Christus secundum quod homo est, (Quia in quantum Deus, est supra nos & proximum) diligendus est. Vltimo ponit quandam distinctionem de proximo vt patet in litera.

QUESTIO PRIMA.

Vtrum omnia ex charitate sint diligenda.

Thom. 2. 2. q. 25.

CIRCA distinctionem istam primo queritur vtrum omnia ex charitate sint diligenda. Et videtur quod sic, quia per charitate conformamur dilectioni dei. Sed Deus diligit omnia quae sunt, vt habetur Sap. 11. ergo nos debemus ex charitate omnia diligere.

2. Itē charitas correspondet fidei, sed per fidē cognoscimus oia, vel cognoscere possumus prout omnia possunt haberi per reuelationē diuinā cui fides innitur, ergo videtur quod per charitatem diligenda sunt omnia.

3. IN CONTRARIUM est quod dicit Aug. in littera q illa solū sunt ex charitate diligēda quae nobis con societate quadā referuntur in deū, sed non omnia sunt talia, sed solum creaturę rationales, ergo &c.

4. RESPONSI O. Videnda sunt duo. Primum est quod non omnia sunt ex charitate diligenda, sed solum Deus & creaturę rationales. Secundum est q non omnes creaturę rationales sunt ex charitate diligēda, quia non damnati, siue angeli siue homines.

Bo. 2. q. 25.

5. Quantum ad primum aduertendum est q licet proprium sit charitatis ponere in actu amoris rationē meriti nihilominus tamen ipse actus diligēdi deum magis respicit amorem amicitiae q amorem concupiscentie, nec est intelligendum istos amores esse duos actus, sed vnicum qui dupliciter nominatur secundum duplex obiectū. Cū enim amare sit velle bonum alicui, iste actus respectu illius cui bonū volumus propter se dicitur amor amicitiae, bonum autem quod ei volumus dicitur amari amore concupiscentiae. Et quia perfectior est amor quo quis amatur propter se quam ille quo quis amatur propter aliud, ideo charitas

quae summa perfectio est in actu diligendi magis respicit amorem amicitiae q concupiscentiae, imo illum no respicit nisi quia ad alium ordinatur.

6. Ex hoc potest dupliciter argui ad probandum propositum. Primo sic, ad illum no habetur proprie charitas ad quē non potest haberi amor amicitiae, sed ad irracionales creaturas no potest haberi proprie amor amicitiae, ergo nec charitas. Minor patet, quia proprie no habetur amor amicitiae nisi ad illum cui volumus bonum propter se. Creaturis autem irrationalibus nihil tale volumus, sed totū ad nos referimus, non enim volo bonū esse vinū propter vinū, sed propter me, vel propter amicū. Et sic est de omnib. aliis quia nos fumus quodammodo fines omniū vt dicitur. 2. Phys. ergo &c. Secūdo patet idē & ex eadem radice sic, Amor amicitie attenditur secundum aliquā cōmunicationem in vita, sed nulla creatura irrationalis habet nobiscū cōmunicare proprie in vita, quia talis cōmunicatio cōsistit in cōmunicatione operū vitę. Creaturę autem irracionales proprie no agūt, sed magis agūt, ergo ad ipsas proprie no est amor amicitie, quare nec charitas. Amor tamē talis includit in amore charitatis in quantum ex charitate aliqū diligimus cui talia volumus siue sint spūalia bona vt virtutes, siue corporalia vt res exteriores.

Thom. 2.

7. Secundum patet. f. q ad damnatos homines vel angelos no habetur proprie charitas. Primo quia charitas fundatur super cōmunicationē vitę beatę habet vel possibilibus haberi. Sed damnati siue hoies, siue angeli no possunt nobiscū in illa vita cōmunicare, ergo non sunt ex charitate diligēdi. Secundo, quia sicut amor ciuilibus fundatur super virtutes acquisite, sic amor charitatis super virtutes infusas vt natę sunt ad beatitudinem perducere, sed ad illos qui no habent virtutes ciuiles & iam sunt in malitia obdurati adeo vt sint incurabiles est soluēda amicitia secundū Arist. 9. Ethic. ergo ad dānatos homines, vel angelos qui sunt totaliter obdurati nec reuertī possūt ad statum virtuosę vitę & supernaturalis no est habendus amor charitatis.

8. Ad primū arg. dicendum q Deus diligit omnia volendo oibus aliqū bonū, sed non bonū gratie vel gloriae in cuius cōmunicatione fundatur amor charitatis. Et ideo non debemus omnes ex charitate diligere, sed solum illos qui sunt capaces gratie & gloriae, nec in hoc diuertimus a forma dilectionis diuinę.

9. Ad secundum dicendum quod no est simile de fide quae pertinet ad cognitionē & de dilectione charitatis, quia cognitio potest se extendere ad omnia bona & mala, dilectio autem non nisi ad bona. Et dilectio charitatis non est nisi ad illos quibus bona gratie & gloriae sunt cōmunicabilia. Et hae sunt inter creaturas, solum rationales beatae, vel in via existentes.

QUESTIO SECUNDA.

Vtrum homo ex charitate debeat diligere seipsum.

Thom. 2. 2. q. 25. ar. 4.

SECUNDO queritur vtrum homo ex charitate debeat diligere seipsum. Et arguitur q no, quia secundū Greg. in quadā homilia, charitas minus q inrer duos se haberi non potest, sed eiusdem ad seipsum no est realis dualitas, ergo eiusdem ad seipsum non est charitas.

2. Item nihil pertinens ad charitatem est vituperabile, sed amare semetipsum est vituperabile secundum illud. 2. Tim. 3. In nouissimis instabunt tēpora periculosa & erūt homines seipso amantes, ergo nullus potest seipsum ex charitate diligere.

3. Ad idem est quod. 1. Cor. 13. q charitas non querit quae sua sunt, sed diligere se est querere quae sua sunt. Cū diligere se sit velle bonum sibi, ergo nullus potest ex charitate diligere se.

4. IN CONTRARIUM est quod dicitur Leuit. 19. diliges amicū tuū sicut teipsum. Sed amicos diligimus ex charitate, ergo & nos ipsos.

5. RESPONSI O. Circa questionem istam videnda sunt duo. Primum est an aliquis seipsum possit ex charitate diligere. Secundū est de numero diligendorū ex charitate quae ponuntur in litera an sufficienter assignetur.

6. QVANTVM ad primum aduertēdum est quod nullus dubitat an homo seipsum diligit. Cum enim dilige